

Slovenska podjetja vabim, da pridejo v stik z našo pisarno v Ljubljani

Intervju Werner Hoyer, predsednik Evropske investicijske banke, o gospodarskem okrevanju, boju s pandemijo, načrtih v Sloveniji, digitalizaciji in nujnem pospešku pri podnebnih odzivih

»Moje sporočilo bralcem je zelo jasno: pripravljeni smo podpreti vaše zelene naložbe,« pravi Werner Hoyer, nemški ekonomist in nekdanji politik, ki je že skoraj desetletje predsednik Evropske investicijske banke. Z njim smo ob robu blejskega strateškega foruma govorili o gospodarskih napovedih, digitalizaciji, zeleni preobrazbi in podnebnih rešitvah, naložbah v Sloveniji ter projektih in načrtih za boj proti pandemiji. Z zadnjimi imajo v EIB kar nekaj izkušenj, saj so že leta 2019 kot prvi vizionarsko podprli tedaj malo znano tehnološko podjetje Biontech, ki je kasneje razvil Pfizerjevo cepivo mRNA proti covidu-19.

MIHA JENKO

Gospod Hoyer, kaj čaka gospodarstvo EU v tem letu? Lahko pričakujemo močno, uspešno okrevanje, na kar vsi upamo?

Evropsko gospodarstvo je na pravi poti okrevanja. Vse evropske institucije so sprejele velike pobude za podporo in dopolnitev nacionalnih načrtov za njegovo oživitve. V Evropi je bil oblikovan največji stimulančni sveženj doslej: gre za 2000 milijard evrov iz proračuna EU v letih 2021–2027 in iz začasnega instrumenta NextGenerationEU, ki je namenjen krepitvi okrevanja. Ta sredstva ne bodo podprla le takojšnjih potreb Evrope zaradi pandemije covid-19, pomagala bodo tudi ustvariti bolj zeleno, bolj digitalno in bolj odporno Evropo.

V EIB smo ponosni na vlogo, ki jo igramo. Poleg naše normalne posojilne dejavnosti smo skupaj z državami članicami določili evropski jamstveni sklad v višini 25 milijard evrov. Pričakuje se, da bo sklad večkrat mobiliziral svojo vrednost v zasebnem financiranju malih in srednjih podjetij – hrbtenice evropskega gospodarstva. Naš cilj je zagotoviti evropskim podjetjem financiranje, ki ga potrebujejo za preživetje pandemije. Podatki kažejo, da je odziv Evrope resnično v rekordnem času spremenil stvari. Konec julija 2021 je bilo več kot 80 odstotkov sredstev sklada že zavezanih za odobrene projekte.

Evropska komisija je ob tem sprejela tudi vaš nacionalni načrt za oživitve in odpornost v višini 2,5 milijarde evrov, ki ga je predlagala slovenska vlada. To bo Sloveniji prineslo 1,8 milijarde evrov nepovratnih sredstev in 705 milijonov evrov posojil. Poleg tega bo EIB podprla okrevanje Slovenije z dostopnim financiranjem in tehničnimi nasveti za pripravo projektov.

Kako vidite glavne izzive, ki so pred nami, povezane z bojem proti covidu-19 in z novo različico delta v vzponu? Kako EIB sodeluje pri financiranju/podpori različnih zdravstvenih projektov za premagovanje pandemije in njenih kritičnih posledic?

Dobra novica je, da se razvijajo zdravila in načini za zdravljenje covid-19. Evropska investicijska banka daje tem projektom močno podporo in vsak od njih ima pomembno vlogo v boju proti virusu.

Znanost in napredna tehnologija nam v tem boju lahko pomagata. Zato je tako pomembno, da zgodaj spodbujamo inovativna podjetja. Skupina EIB je strokovna institucija, banka inženirjev in znanstvenikov. Naše strokovno znanje je ključnega pomena za opredelitev najobetavnejših projektov in podjetij. Ko jih najdemo, zasebni sektor ohrabrimo in spodbujamo, da je primeren za naše naložbe.

EIB je od začetka pandemije odobrila za več kot 56 milijard evrov ciljno usmerjene podpore podjetjem, ki jih je kriza najbolj prizadela. To vključuje financiranje zdravstvenega sektorja ter zdravstvenih in znanstvenih podjetij.

Se posebej pa sem ponosen na naše sodelovanje z nemško družbo Biontech, ki je ustvarila eno vodilnih cepiv mRNA na svetu. Z Biontechom smo sodelovali od leta 2019, ko smo zagotovili posojilo za financiranje raziskav o raku. Junija 2020 smo zagotovili dodatna sredstva med razvojem cepiva proti covidu-19. To je bilo veliko prej, preden je kdorkoli imel to podjetje na radarju. Ta odnos dobro ponazarja našo sposobnost usmerjanja financiranja k zelo inovativnim raziskovalnim projektom.

Dobra novica je, da se razvijajo zdravila in načini za zdravljenje covid-19.

Zdaj moramo čim prej cepiti čim več ljudi po svetu. Nihče ni varen, dokler niso vsi na varnem. Banka investira tudi v pobudo Covax, ki prinaša cepiva manj razvitim državam po vsem svetu. Prav tako si prizadevamo, da bi bilo državam po vsem svetu na voljo še pet milijard evrov – tako za podporo zdravstveni infrastrukturi kot tudi za ohranitev dostopa do financiranja za prizadeta MSP.

V začetku meseca smo se s predsednico evropske komisije EU Ursulo von der Leyen,

predsednikom Paulom Kagamejem iz Ruande in predsednikom Mackyjem Sallom iz Senegala sestali z ustanoviteljem Biontecha Uğurjem Şahinom, razpravljali smo o razvoju trajnostne proizvodnje cepiv v Afriki. Biontech namerava v Afriki izdelovati vsa cepiva mRNA, ki izhajajo iz razvoja njegovih cepiv proti malariji in tuberkulozi. Evropa bo ta prizadevanja podprla.

Biontech ocenjuje proizvodne možnosti v Ruandi in Senegalu po smernicah Afriške unije. V vmesnem času bi bilo treba razviti cepivo Biontecha proti covidu-19 v lokalnih objektih za distribucijo v Afriki. To je pomemben razvoj za Afriko in ponosen sem, da je EIB del teh prizadevanj, prav tako kot smo ponosni na naše sodelovanje z našimi indijskimi partnerji pri zagotavljanju dostopnih cepiv proti tuberkulozi in virusu HIV v Afriko.

Podnebne spremembe veljajo za največji izziv tega stoletja. Leta 2020 je EIB zagotovila 24,2 milijarde evrov za boj proti njim. Kaj bi lahko še storili za spopad s podnebnimi izzivi v prihodnosti in za spodbujanje zelenega ukrepanja?

Kot del načrta podnebne banke namerava EIB do leta 2025 nameniti več kot polovico posojil projektom podnebnih ukrepov in okoljske trajnosti. Do leta 2030 nameravamo podpreti za tisoč milijard evrov zelenih naložb po vsem svetu. Napovedali smo že konec financiranja EIB za projekte s fosilnimi gorivi.

Požari po svetu in poplave v severni Evropi so le nekateri primeri ekstremnih vremenskih pojavov, povezanih s podnebnimi spremembami. So neusmiljeni opomniki, kako hude so lahko posledice. Ne moremo prezreti, da nam zmanjkuje časa, da bi rešili naš planet.

Najnoveše poročilo medvladnega odbora za podnebne spremembe kaže, da prepočasni ukrepamo glede podnebnih izzivov. Preiti moramo na polno hitrost. Poplave v srednji Evropi so to leto pokazale, da je prilagajanje ključnega pomena ne samo za obalne regije ali otoke, ampak tudi zelo blizu doma.

Mnogi vidijo okrevanje po zdravstveni krizi kot vprašanje, ki ga je treba obravnavati ločeno. Mislim, da potrebujemo zeleno okrevanje po covidu-19, in v celoti podpiramo evropski zeleni dogovor.

Hkrati pa lahko Evropa, odgovorna za manj kot deset odstotkov emisij toplogrednih plinov, globalni podnebni izziv reši le v sode-

lovanju z našimi mednarodnimi partnerji. Zato smo pripravljene okrepiti naše razvojne finance, zlasti v Afriki, z močnim podnebnim ukrepanjem in okoljsko trajnostjo.

EIB je prva multilateralna razvojna banka, ki je usklajena s pariškim sporazumom. Od začetka leta 2021 so vse nove operacije skupine EIB usklajene s cilji in načeli tega sporazuma iz leta 2015, ki je usmerjen proti globalnemu segrevanju.

Kakšne projekte za podnebne rešitve pa boste podprli z vašimi sredstvi, tudi v Sloveniji?

Naša podnebna zaveza vključuje veliko podporo projektom za ublažitev podnebnih posledic z inovativnimi financami in s tehnološkimi inovacijami za čisto energijo. Moje sporočilo bralcem je zelo jasno: pripravljene smo podpreti vaše zelene naložbe. Zahvaljujoč našim hišnim inženirjem imamo močne reference pri prepoznavanju in podpiranju novih in nastajajočih tehnologij, skupaj z energijo vetra na morju in zgoščeno sončno energijo ter – v zadnjem času – tudi s plavajočimi vetrnimi turbinami in rešitvami za shranjevanje energije.

Ponujamo dostopne, dolgoročne finance pa tudi svetovalno in tehnično podporo za razvoj projektov. Ta tehnična podpora zagotavlja, da lahko zasebni in javni sektor ustvarita projekte, primerne za banke. V Sloveniji smo imeli številne uspešne prakse, vključno s projektom energetske učinkovitosti v Ljubljani in Kranju ter izvajanjem zelenih prometnih rešitev v Kranju in Novem mestu. Naše finančne in svetovalne storitve so podprle nizkoogljični promet, energetsko učinkovita stanovanja, energijo iz obnovljivih virov, pogozdovanje in številne prilagoditvene naložbe za pridobitev podnebne odpornosti, če jih naštejemo le nekaj.

Poleg tega smo pripravljene podpreti pravični prehod za najranljivejše skupine družbe, ki so jih prizadeli strukturni premiki stran od dejavnosti, intenzivnih z ogljikom, ali pa učinki podnebnih sprememb. Zagotoviti moramo, da ta prehod ne poškoduje nekaterih delov družbe, ko pomaga drugim delom. Nihče ne sme ostati zadaj, ko se spremeni industrija in se razvijajo drugačna delovna mesta. Prispevamo pa tudi k mehanizmu EU za pravični prehod in bomo imeli ključno vlogo pri izvajanju programa, katerega cilj je mobilizirati vsaj 150 milijard evrov za pomoč regijam pri uspešnem prehodu v zelene družbe.

Poleg zelenega prehoda je pomembna tudi digitalizacija. Kako vidite vlogo EIB na tem področju? Ali je v državah EU dovolj dobro pripravljenih digitalnih projektov? Digitalizacija je bistvena za konkurenčnost evropskega gospodarstva. Podjetja, ki zaostajajo pri digitalizaciji, so manj konkurenčna, manj učinkovita in na koncu ustvarjajo manj delovnih mest. Pandemija je pospešila digitalno preobrazbo v skoraj vseh gospodarskih sektorjih. To bi lahko postala prebojna točka za digitalizacijo in Evropa bi morala na tem področju narediti pomembne naložbe. Trenutno večina tehnoloških platform, na katere se zanašamo, prihaja iz ZDA. Podobno je le pet izmed 100 najhitreje rastočih podjetij za umetno inteligenco na svetu evropskih – in nobeno od njih ni med 50 največjimi.

EIB v 30 letih ni financirala nobene gradnje jedrske elektrarne.

To se mora spremeniti. Evropa mora postati bolj digitalna in dohitevati svetovne konkurente.

Podnebnih ciljev za leti 2030 in 2050 ne moremo izpolnjevati z našimi sedanjimi tehnologijami. Medtem ko je Evropa na čelu zelenih tehnologij, je pri digitalizaciji realnost zelo drugačna.

Naša najnovejša raziskava kaže, da več kot tretjina podjetij v Evropi in ZDA pričakuje, da bo pandemija trajno vplivala na storitve ali izdelke, ki jih ponujajo, in na njihove dobavne verige. Vendar pa Evropa zaostaja za ZDA ne le pri ustvarjanju novih digitalnih tehnologij, ampak tudi pri sprejemanju obstoječih. Do leta 2020 37 odstotkov evropskih podjetij ni sprejelo nobene napredne digitalne tehnologije, v primerjavi s 27 odstotki v ZDA.

Naša raziskava kaže tudi, da so evropska podjetja vodilna na svetu v številnih tradicionalnih panogah, kot so avtomobilska industrija, farmacevtska industrija, luksuzno blago in storitve. Niso pa tako prisotna v hitro rastočih digitalnih sektorjih, kot sta programska oprema in računalniške storitve. V nasprotju s Kitajsko se zdi, da Unija ne vlaga dovolj v raziskave in razvoj, da bi ustvarila nove digitalne voditelje. Šibkost Evrope pri digitalizaciji bi lahko ogrozila njeno dolgoročno konkurenčnost in nadzor nad zasebnimi podatki Evropejcev prepustila tujim podjetjem.

Krepitev evropske digitalne infrastrukture bi lahko spodbudila podjetja k naložbam. Medtem ko ima večina evropskih gospodinjstev dostop do širokopasovnega interneta, se prodor ne širi enako po skupnostih in regijah. Zato EIB financira projekte, katerih cilj je pripeljati hitra in visokokakovostna internetna omrežja v podeželska mesta in na podeželska območja.

Nedavno smo v Telekom Slovenije vložili 100 milijonov evrov, da bi zagotovili dostop do širokopasovnih storitev tudi na podeželju v vaši državi. Prizadevamo si za več takšnih projektov: ne samo da izboljšujejo kakovost življenja in poslovno produktivnost, temveč povečujejo tudi nacionalno odpornost v kriznih razmerah, kot so nedavna zaprtja zaradi covida-19, saj ljudem in podjetjem omogočajo nadaljnje delovanje.

Povečanje digitalizacije bi moralo biti temelj evropskega gospodarskega okrevanja. Da bi pospešila hitrost digitalnih inovacij in sprejetja, bi se morala Evropa osredotočiti predvsem na tri elemente: na zagotavljanje digitalnega ekosistema, pravo vrsto finančne podpore naložbam in evropsko vizijo za preprečevanje digitalnih neravnovesij po Uniji. EIB je digitalizacijo določila za prednostno nalogo poleg boja proti podnebnim spremembam. Imenujemo ga dvojni prehod – v zeleno in digitalno. Pričakujemo, da bomo leta 2021 14 milijard evrov namenili naložbam v inovacije, digitalni in človeški kapital.

Ali je za premagovanje krize v nekaterih državah/sektorjih še potrebna močna fiskalna bazuka?

Fiskalne politike so stvar držav članic in ministrov Ecfina. Lahko vam povem, da so evropske vlade od začetka pandemije, zlasti v območju evra, sprejele usklajene ukrepe in omogočile več javne porabe za ohranjanje nacionalnih gospodarstev.

Nekateri sektorji in industrije so bili bolj prizadeti kot drugi. Turistična industrija, ki je na primer tako pomembna v državah, kot sta Slovenija in Hrvaška, je trpela in bo še potrebovala veliko podpore. Evropska unija je hitro uvedla številne krizne instrumente, kot je NextGenerationEU. Glede odobritve nacionalnih načrtov, povezanih s svežnjem EU naslednje generacije, zdaj prihajajo daljnosežni podporni ukrepi.

EIB v okviru teh nacionalnih in vseevropskih pobud tesno sodeluje z drugimi institucijami EU in nacionalnimi vladami, da bi opredelila potrebe v državah

Povečanje digitalizacije bi moralo biti temelj evropskega gospodarskega okrevanja

članicah in zagotavljala ustrezne rešitve za reševanje zdravstvenih in gospodarskih izzivov.

Katera podjetja pa lahko zaprosijo za financiranje pri vas?

EIB ima dva načina za podporo podjetjem v Evropi in po svetu. Velikim podjetjem lahko financiramo projekte neposredno. Ohranjamo odprt dialog, da bi v celoti razumeli njihove potrebe. Med pandemijo na primer spodbujamo obstoječa posojila, odobrena pred krizo, za posebne projekte, ki bodo podjetjem pomagali pri obravnavi kratkoročnih težav in bi tako lahko ohranila zdrave dolgoročne naložbe. Nočemo, da dobra podjetja zapustijo dobre projekte iz napačnega razloga.

Drugače delamo z malimi in srednjimi podjetji (MSP). Tu posojamo lokalni finančni instituciji, ki se zaveže, da bo financiranje EIB uporabila za povečanje obsega posojil lokalnim podjetjem po cenovno ugodnih pogojih. EIB in hčerinska družba, Evropski investicijski sklad (EIF) so zaradi teh vmesnih posojilnih in partnerskih sporazumov pomemben posojilodajalec MSP. Leta 2020 je naše financiranje za MSP doseglo 30,5 milijarde evrov na svetovni ravni, kar je skoraj 40 odstotkov naših skupnih posojil. Novoustanovljeni 25-milijardni Evropski jamstveni sklad, ki sem ga omenil, pa zagotavlja dodatno orodje za podporo evropskim podjetjem, ki jih je prizadela pandemija.

Ali vendarle pričakujete porast stečajev v sektorjih, ki jih je kriza najbolj prizadela?

Podjetniški sektor v Evropski uniji je bil doslej zaradi izjemnih podpornih ukrepov zavarovan pred stečaji – v resnici so bile stopnje stečajev leta 2020 pod tistimi iz leta 2019. Vendar pa naša analiza kaže, da so se ranljivosti podjetij asimetrično povečale v vseh sektorjih, gospodarstvih in družbah.

V Evropi zato ne smemo izključiti doslej zadržanih bankrotov.

Še en vzrok je za zaskrbljenost: naše poročilo o naložbah kaže, da je 45 odstotkov podjetij v EU načrtovalo zmanjšanje ali preložitev naložbenih načrtov v 2020 zaradi pandemije. Evropa si ne more privoščiti še enega desetletja nizkih naložb, kot smo jih videli po finančni krizi leta 2008.

Oblikovalci politik bi morali okrepiti tudi finančne in regulativne pogoje za nova podjetja, hkrati pa bi morali slediti dvojnemu stebru zelenega in digitalnega prehoda. To je zelo pomembno, da zagotovimo možnosti za trajnostno rast po krizi zaradi covid-19.

EIB s Slovenijo sodeluje že od leta 1977, v zadnjem desetletju tudi pri nekaterih ključnih infrastrukturnih projektih (drugi železniški tir Divača–Koper, predor Karavanke, telekomunikacije itd.). Kakšni so vaši prihodnji naložbeni načrti pri nas v smislu področij in skupnega zneska financiranja?

Naše prednostne naloge so okrevanje po covidu-19, podnebni ukrepi, digitalizacija in trajnostna infrastruktura. Ponosni smo na naše sodelovanje s Slovenijo in na naš prispevek k njenemu preoblikovanju v zadnjih 30 letih. Še bolj smo ponosni na razvijajočo se naravo našega sodelovanja v državi. Začelo se je s preprostimi naložbami v infrastrukturo, ceste in železnice leta 1977. Danes ponujamo sofisticirane mehanizme financiranja.

Tako uspešni pa ne bi bili brez podpore in predanosti naših slovenskih partnerjev, kot je **SID banka**, s katero smo z leti obsežno in vse bolj sodelovali, odklepali nove vire financ za lokalna podjetja in zagotavljali čim bolj nemoteno delovanje gospodarstva.

Samo lani smo v Slovenijo vložili 254 milijonov evrov, kar je povečalo obseg naložb v primerjavi z letom prej. Pripravljeni smo storiti več. Slovenska podjetja vabim, da pridejo v stik z našo pisarno v Ljubljani, da se pogovorimo, kako lahko sodelujemo – tako v smislu financiranja kot podpore pri pripravi projektov.

In še to: Slovenija razmišlja o naložbi, ki je v vseh pogledih zelo zahtevna, to je o gradnji še enega jedrskega reaktorja v Krškem. Bi EIB sofinancirala tak projekt?

EIB v 30 letih ni financirala nobene gradnje jedrske elektrarne. V skladu s scenariji, ki jih je razvila evropska komisija v energetskega načrtu za leto 2050, naj bi jedrska energija ostala v mešanici proizvodnje električne energije v EU, kar bo prispevalo k zmanjšanju emisij CO₂, nižjim stroškom sistema in cenam električne energije. Vendar je glavni cilj jedrske politike EU zagotoviti varno delovanje jedrskih objektov.

V praksi bi moral nov jedrski projekt, predložen EIB, zagotoviti odobritev vseh držav članic, ki so prav tako delničarke EIB – in to bi bil izziv zaradi njihovih zelo različnih stališč do tega vprašanja.

Lahko vam povem, da so evropske vlade od začetka pandemije, zlasti v območju evra, sprejele usklajene ukrepe in omogočile več javne porabe za ohranjanje nacionalnih gospodarstev, pravi Werner Hoyer, predsednik EIB.
FOTO FREDERIC SIERAKOWSKI/
ISOPIX